

EL RESSÒ DELS MORTS A PATERNA

Una repressió tràgica, recordada

Una història tràgica que potser convindria oblidar, però sense perdre de vista, mai, les causes que van permetre-la.

S. Bosch

L'extraordinari sobre els afusellats a Paterna entre 1939 i 1956, que publicarem junt amb el número 75 d'EL TEMPS, ha estat un èxit rotund. No sols comercialment, sinó també pels comentaris favorables que ha despertat. Sobre la redacció del nostre setmanari ha caigut una allau de cartes i de comunicacions telefòniques de lectors que havien trobat familiars seus entre els morts o que volien afegir noves dades a la història tràgica de la repressió en la postguerra. Per uns dies, EL TEMPS s'ha convertit en receptor de centenars de veus que potser fins ara no havien pogut dir amb confiança aquesta part de la seua biografia personal, silenciada en ocasions durant quarantacinc anys. També hem rebut alguna veu discrepant, perquè hi ha qui pensa que val més no remoure tanta sang.

D'altra banda, també altres mitjans de comunicació es van fer ressò de la importància d'aquest número

extraordinari, com a testimoni d'una època que ningú no voldria veure repetida, i que fou presentat el 20 de novembre a València, en el transcurs d'una roda de premsa.

L'autor de l'estudi, l'historiador Vicent Gabarda, fou entrevistat dies després en l'espai *De dalt a baix*, de Radiocadena Espanyola, per Toni Mestre. També Televisió Espanyola, en l'informatiu *Aitana* del mateix dia 20, va dedicar imatges i comentaris a l'extra d'EL TEMPS.

L'èxit a nivell de mitjans de comunicació, de resposta comercial, però, no és gran cosa davant el testimoni directe de tots aquells que s'hi han sentit implicats, que han recordat una amarga tristor que sempre havien hagut d'amagar. Volem reproduir, doncs, alguns dels paràgrafs de diverses cartes que ens han arribat aquests darrers dies.

Segons Francesc Jover, «ja era ho-

ra que algú fes pública la llista, per a vergonya de l'antic règim. Era una obligació que els informadors tenien pendent, i vosaltres heu complit amb ella». Tot i així, la tasca encara no ha estat acabada. Malgrat ser Paterna la més gran i espectacular, en afusellaments a represaliats del Front Popular, no hi són tots. A Alacant o qualsevol altre lloc de la «provincia» també n'hi hagué, i, entre ells, alguns familiars i coneguts meus. En els anys 39-40 jo te-

Dalt, portada del suplement. Baix, un moment de la roda de premsa.

JORDI VI LENT

nia set o vuit anys, i en ma casa vaig viure de prop converses en veu baixa i llàgrimes amagades dels vençuts, que no tenien ni la mínima llibertat per a plorar obertament i amb gana».

Segons Eloïna Vallés, «no tinc paraules per expressar el que he sentit en llegir la vostra revista. Després de trenta-cinc anys de la mort de mon pare, no he pogut evitar l'esgarripança i les llàgrimes. Per primera vegada, i després de deu anys de democràcia, he vist el nom de mon pare i de tants altres companys en la llista d'aquelles persones que van perdre la vida en la lluita per la llibertat, víctimes d'aquella brutal repressió que ens pertocà viure durant quaranta anys. Per primera vegada, no el veig en la llista d'assassins, bandolers o

indefectibles... Vull donar-vos-en les dades completes: Manuel Vallés Villar, nascut a Bunyol. De professió, ferrer, tinent de l'exèrcit republicà durant els anys 1936-39. Militant del Partit Comunista. Incorporat al maquis, va ser afusellat als 33 anys a Paterna, el 21 de novembre de 1950».

Finalment, també reproduïm una altra observació, de Manuel Igualada Aragon: «Desafortunadament, hem comprovat en la meua casa, quan hem comprat —com totes les setmanes— el vostre setmanari, que en el suplement del darrer número no figurava un nom més, d'un mort més, el meu avi, afusellat per aquell que no vull ni anomenar. Les dades són les següents: Mariano Aragón Valiente, de 37 anys, xofer. Natural de Canizares (Conca). Afusellat i soterrat a Paterna el 5 de febrer de 1943. Vivia des dels 9 anys a Benetússer i va ser soterrat al costat de Fernando Alabau Blanch, 32 anys, pintor i afusellat el mateix dia, en la fossa núm. 117 del

cementiri de Paterna (aquest darrer sí que consta en la revista). Es tracta d'aportar un granet més d'arena en aquest petit homenatge que ens heu ofert i que tots els familiars us agraïm molt».

Hi ha hagut, també, moltes altres cartes que ja no oferien dades i que només felicitaven la publicació pel reportatge. També, ja ho hem dit, hi ha hagut qui ha protestat per tornar a traure a la llum una història que «convé oblidar».

Finalment, cal aclarir que qualsevol dada sobre la repressió i la mort a Paterna en la postguerra hauria d'arribar a l'historiador del reportatge, a l'apartat de correus 165 de Paterna, de cara a incloure-hi possibles rectificacions i a arredonar l'estudi. □

*La imaginació personal dels xiquets
es desperta a l'escola a partir de la
fantasia del teatro.*

*El "Teatre dels Somnis"
ho està fent possible.*

**CENTRE PERMANENT
PER A ESCOLARS
I PUBLIC FAMILIAR**

**TODOS LOS DOMINGOS
DIA ABIERTO**

**ENTRADA GRATUITA
PARA TODOS
LOS PUBLICOS**

**TEATRO DE
LOS SUEÑOS**
SALA ESCALANTE
**TEATRE DELS
SOMNIS**

Funciones: mañana, 12 h.
tarde, 17 h.

De lunes a viernes, coordinación
por colegios.

Se ruega puntualidad. No se tendrá
acceso a la sala una vez comenzado
el espectáculo.

Información:
Lunes y martes de 10 a 14 horas
Tels. 331 24 42 - 331 87 08

**DIPUTACIÓ
DE VALÈNCIA**